A Wagner-féle felujitó vágás.

Irta: *Róth Gyula.*

Az Erdészeti Lapok f. é. IX. füzetében megjelent ennek a külföldön igen nagy feltünést keltett felujitásmódnak ismertetése dr. Cieslar közlése nyomán, amelyhez legyen szabad egynéhány szót füznöm.

Az 1909-ik évben a földmivelési miniszter ur kegyes engedélyével hosszabb külföldi tanulmányutat tettem, amelynek során Pückler-Limpurg gróf gaildorfi uradalmát is tanulmányoztam, éppen mivel Wagner könyvének olvasása és az akörül keletkezett vitáknak ismerete meggyőzött arról, hogy rendkivül érdekes és fontos eljárás az, amit ő ebben az uradalomban meghonositott.

Könyvében (az első kiadásban) Wagner egyáltalán nem tesz említést arról, hogy az ott leirt rendszerének alapját a gaildorfi uradalom erdőgazdasága képezi és éppen az a körülmény mutatja legjobban, hogy mily óriási feltünést keltettek Wagner eszméi, hogy ennek daczára is rövid idő alatt közismertté lett Gaildorf neve és a külföldi erdőgazdaságnak ugy tanárai, mint gyakorlati férfiai oly tömegesen keresték fel Gaildorfot, hogy Wagner utódja, Rau főerdész, kénytelen volt a jelentkezőket turnusokba osztani és kijelölt napokon együttesen kivinni őket az erdőbe. Én szerencsére csak másodmagammal voltam ott és Weinkauff speieri erdőmester társaságában vehettem beható szemle alá ezt a valóban nagyon tanulságos erdőgazdaságot.

Sajnálatomra még nem jutottam ahhoz, hogy a hazai szakközönséggel megismertethessem Wagner rendszerét. A miniszter urhoz beterjesztett utijelentésemben röviden leirtam azt, de ezt a jelentést természetesen nem közölhetem addig, amig erre felhatalmazást nem kapok.

Külön, behatóbb ismertetést tervbe vettem ugyan, de egyrészt nem tudtam magamnak nagyfoku hivatali elfoglaltságom miatt erre időt szakitani, másrészt abban biztam, hogy nemsokára bemutathatom Wagner rendszerét *hazánkban keresztülvitt kisérletek felvételeivel is.*

Tanulmányutam befejezésével ugyanis javaslatot terjesztettem a földmivelésügyi miniszter ur elé, hogy nyujtson kisérleti állo-

másunknak lehetőséget ahhoz, hogy a természetes felujitás sarkalatos eljárásait — többek között éppen a Wagner-félét is — hazánkban kisérletileg kipróbálhassuk oly módon, hogy a kisérlet keresztülvitele — éppen a czél érdekében — minden adminisztrativ nehézség alól fel legyen szabaditva.

Kisérleti állomásunk vezetője, *Vadas* Jenő miniszteri tanácsos ur pártfogásába vette ezt a javaslatot és megnyerte annak számára erdőgazdaságunk vezetőinek hozzájárulását.

Ennek, továbbá a liptóujvári főerdőhivatal messzemenő előzékenységének köszönhetem, hogy a rózsahegyi erdőgondnokság likavkai erdejében kijelölhettem nagyobb területen a Wagner-féle felujitó vágást és vele összehasonlitásban a bajor eljárást, amelyet a korán elhunyt Mayr müncheni tanár ajánlatára a kehlheimi erdőkben tanulmányozhattam, harmadiknak véve hozzá a rendes, fokozatos felujitást, amely — előbbiekkel ellentétben — egyenletesen gyéríti ki az állomány egész területét.

A munkák keresztülvitelét az elmult télen kezdte meg kisérleti állomásunk, a jövő tavaszig annyira fogunk haladni, hogy az erdő már tisztára kivehetően fogja mutatni az alkalmazott eljárások jellegeit és akkor leszek bátor annak tüzetesebb leirását szakközönségünknek bemutatni.

Az eljárás lényegéhez — a már megjelent ismertetés után — kevés a hozzáfüzni valóm.

A hazánkban való nagyobb foku elterjedésének egy igen nagy akadálya van, t. i. *sürü uthálózatot követel.* De mivel — *Kaán* főerdőtanácsos ur uttörő (a szó szoros értelmében *ut*törő) munkája révén — hazánk kincstári erdőgazdaságában nagy mértékben bővül már az uthálózat, remélhetőleg már nemsokára sok oly területtel fogunk rendelkezni, amely ebből a szempontból alkalmas a Wagner-féle eljárásra.

A tulajdonképeni magas hegységet egyelőre ugyis figyelmen kivül hagyhatjuk, de már a jegenyefenyő öve számitásba jöhet

A gaildorfi uradalom — bár csak körülbelül 500 *m* magasságig emelkedik — elég kedvezőtlen terepviszonyokkal bir, mert kisebb-nagyobb fensikjait mély és sokszor elég meredek völgyek választják el és nagyon sok helyet ismerek hazánk hegységi erdeiben, amelynek terepviszonyai kedvezőbbek.

Wagner eljárásának alapja — amint az ismertetésben (373 l.) is ki van emelve, a vágás vonalának az égtájakhoz való pontos viszonyitása. Amióta Wagner könyvét olvastam, magam is számtalan esetben megfigyeltem — delejtűvel a kezemben — az erdő *megbontott* szélén az égtáj és a felverődő csemetés közötti összefüggést. Valóban bámulatra méltó, hogy milyen szépen reagál a magajött csemete a vágás vonalának irányára. Vannak kivételek, ahol egyéb körülmények többé-kevéssé elmossák a szabályt (pl. magam figyeltem egy esetet, ahol dél felől megbontott erdőben is megjelentek a csemeték, mert egynéhány kivül álló terebélyes fa felfogta a nap sugarait), de általánosságban mindenütt igazolva látjuk Wagner szabályát: *legkedvezőbb a csemete megtelepülésére az erdőnek az észak és nyugat közé eső irányokból jövő megbontása, legkedvezőtlenebb a dél és kelet felőli.* Mennél kedvezőtlenebbek a klimatikus viszonyok, különösen a csapadék mennyisége és eloszlása és az inszoláció, annál élesebben érvényesül ez a szabály. Gyorsan észreveszszük azt is, hogy a megfelelően gyéritett erdőben elsőnek jelenik meg a jegenyefenyő és a bükk, erősebb oldalvilágitásnál jelentkezik a luczfenyő. Ha a jegenyefenyő és bükk csak kevés világosságot kap, akkor a jegenyefenyő felibe kerekedik a bükknek, ha ellenben megtelepülés után gyorsan gyéritünk, akkor a bükk elnyomja a jegenyefenyőt. Ügyesen fejezte ezt ki Müller — Biel város erdőmestere, aki szintén nagyon szép dolgokat mivel a természetes felujitás terén elegyes erdőben — ott jártam alkalmával: „Ez ugy megy, mintha csavarra járna; ha becsavarom, jön a jegenyefenyő, ha kinyitom, jön a bükk!"

Kellő oldalvilágitás mellett pedig közbe elegyedik a luczfenyő, amely — mint az ismertetés végén is emlitve van — rendesen csakhamar felibe kerekedik a jegenyefenyőnek és bükknek.

A felszabaditás menetének megfelelő szabályozásával — amire ismét az ismertetés is rámutat — eléggé jól irányitható az elegyedés mértéke, szükség esetén pedig helyesen alkalmazott fejsze vagy akár nagy olló könnyen helyreállitja az esetleg megbillent egyensulyt.

Nem áll most módomban, hogy részletesebben térjek ki a természetes felujitás egyes eljárásaira, csak azt akarom kiemelni, hogy annak megkezdését okvetlenül erősebb — már ideiglenesen

záródást bontó — áterdőléseknek kell megelőzniök. Éppen az elmult hetek viharai mutatták, hogy a teljes záródásában mindvégig fentartott erdő, ha egyszerre és kellő átmenet nélkül éri a természetes felujitással járó záródásbontás — nagyon könnyen áldozatául esik a szélnek.

Eldöntöttnek lehet már tekinteni azt is, hogy az egész területen egyenletesen végigmenő fokozatos felujitás nem teremt a cseperedő csemeték számára oly előnyös helyzetet, mint az egyenetlen, hol erősebb, hol gyengébb megbontása az erdőnek és pedig azért nem, mert az egész területre egyenletesen kiterjedő előkészitő vágások után megmaradt fáknak majdnem teljesen zárt, illetőleg gyorsan ujra záródó lombsátora felfogja a csapadékot és a világosságot sem bocsátja be oly mértékben, amilyent a csemeték követelnek.

Az erdőt egyenlőtlenül bontó eljárások között viszont előnyösebbek azok, amelyek egyenes vonalakból indulnak ki és a kezdő vonaltól egy állandó irányba haladnak (mint pl. éppen Wagneré!), mint azok, amelyek egyenes foltokból indulnak, amely foltok gyürüalakban lesznek tágítva addig, amig a szomszédok egybeolvadnak.

Itt technikai okok billentik az egyenes vonalok, pászták vagy szegélyek javára a mérleget, de hozzá kell tennem, hogy az egyes pászták bizonyos távolságokban a szállitási vonalakba kell hogy kapcsolódjanak. (Megfelelő uthálózat nélkül a foltokból kiinduló eljárás sem alkalmazható!)

Egy-két próba gyorsan meggyőz arról, hogy amint az egyes foltok nagyobbodnak és csemetéik is felnőnek, az elszórtan még állva maradt fák kijelölése és kikeresése, továbbá a levágott fákkiszállitása nagy akadályokba ütközik, mert a felverődő sürü fiatalosban a tájékozódás nagyon nehéz, de a kiszállitás is a minden oldalról felverődő fiatalosban nehezen vihető keresztül.

Evvel szemben az állandó irányban haladó egyenes pászták könnyüvé teszik a tájékozódást, a kiszállitás részére pedig mindig megmarad a két pászta közötti, biztos és könnyen megtalálható határokkal biró terület, amelybe — a haladás irányának megfelelően — bele is kell dönteni a fákat és azon — az álló erdőn keresztül — ki is kell szállitani a közlekedési vonalakra.

Czikkiró Wagner eljárását „pásztás fokozatos felujitó vágás"-

nak nevezi. Legyen szabad ehhez a névhez is még egy-két megjegyzést füznöm, mert az egyrészt kissé hosszú, másrészt szerény nézetem szerint nem fedi eléggé a fogalmat.

Wagner németül „Blendersaumschlag"-nak nevezi rendszerét.*) A „Saumschlag" névvel a németek nagyon keskeny vágást jelölnek, mely megkülönböztetendő a „Streifenschlag"-tól.

A „pásztás" vágás neve nézetem szerint megfelel teljesen ez utóbbinak, és czélszerünek tartanám, ha mi is fentartanók azt az elvi különbséget, amely a németben is megvan a „Saumschlag" és „Streifenschlag" között. A „Streifenschlag" alatt értendő oly széles, szalagszerü tarvágás, hogy annak már nagy része kiesik a szomszédállomány behatása alól, ennélfogva természetes felujitásra alkalmatlan. (Bár régebben ezt várták tőle!) A „Saumschlag"-nak ellenben csak oly szélesnek szabad lennie, hogy még az egész területe beleessék a szomszédállomány behatása alá, tehát természetes uton való felujulásra alkalmas. Kifejezésre jut egyuttal a „Saum" névben az, hogy egy bizonyos terület szélétől, szegélyétől indul ki ez a vágásmód. Éppen ezért helyes kifejezését látom a fogalomnak a „szegélyvágás" névben.

Mivel pedig a „Blender" fogalomnak a magyarban a „szálaló" szó felel meg, a „Blendersaumschlag" fogalmára részemről a „szálaló szegélyvágást" tartanám megfelelőnek és abban a kis körben, amelyben megkezdett kisérleteink révén ezt a fogalmat ismerik, az ezzel a névvel át is ment a forgalomba. A vágás kivitele, amint magam meggyőződtem róla és a likavkai kész jelölés is mutatja, határozottan szálalás jellegével bir és eltér a rendes „fokozatos felujitás" jellegétől.

Az eljárás maga, a gazdasági mód, lenne: „szálaló szegélyezés", a vágása: „szálaló szegélyvágás". A szóban kifejezésre jut az, hogy a felujitásnak ez a módja „természetes" felujitás, mert a „szálalás" természetszerüleg ezzel jár, kifejezésre jut az is, hogy szálerdőre vonatkozik, mert szálalni ezt szoktuk; mint természetes felujitás, magától értetődik, hogy „fokozatos" kell hogy legyen,

---

*) Blenderwald, Plaenterwald, vagy Plenterwald szálaló erdő. Wagner a jobban elterjedt „Plenter" helyett a „Blender" alakot használja. A „plentern" és „femeln" fogalmak különben teljesen tisztázva a németeknél sincsenek, de nem követünk el hibát, ha a kettőt synonimnek tekintjük.

mert szálerdőben más nem lehet, a „szegélyezés", illetőleg „szegélyvágás" szó pedig az eljárást magát is eléggé megvilágitja.

Ezzel a névvel azonkivül a „szegélyezés" vagy „szegélyvágás" egyéb fajtáit is könnyen megjelölhetjük, a „szálaló" jelző helyébe téve a szót, mig ellenben a „pásztás fokozatos felujitó vágás" négy szavához még egy ötödiket is kellene ez esetben hozzátenni.*)

Tagadhatlanul kiváló előnyei miatt biztosra veszem, hogy a szálaló szegélyezés hazánkban is szerephez fog jutni és remélem, hogy a likavkai erdőben már meginditott kisérletek értékes adatokat fognak szolgáltatni annak meghonositásához.

---

*) A magyar erdészeti szakirodalomban eddig a szálalás vagy szálaló vágás fogalma (a Kaán Károly által használt „szálaló vágásos" haszonfagazdaság kifejezésen kivül) azokra a vágásmódokra szoritkozott, amikor a szálankénti használat (amely azonban csoportos is lehet), vagy az üzemosztály, illetőleg vágássorozat egész területére, illetőleg annak vágható koru részére terjed ki, avagy ezen a területen bizonyos „visszatérési idő" alatt végighalad. Ebben az esetben tehát, szabályos állapotot tételezve fel, állandóan vagy legalább a visszatérési időn belül, az üzemosztály vagy vágássorozat *egész* területe üzemben áll s mindenütt valamennyi korosztály keveredik.

Ezzel szemben a fokozatos felujitó vágás fogalma alá soroztuk eddig a természetes felujitással kapcsolatos mindazokat a vágásmódokat, amelyeknek nem az a czélja, hogy szabályos állapotban valamennyi korosztályt egy és ugyanazon a területen egyesitsék, hanem az, hogy egészben véve egykoru, avagy csak 10—40 évi korkülönbségeket felölelő faállományokat létesitsenek. Közös vonása e vágásmódoknak, hogy a vágássorozat területének jelentékeny része, a felujitási idő szerint több vagy kevesebb, főhasználati üzemen kivül áll. Idetartoznak: a nálunk egyedül alkalmazott vetővágásos gazdaság, a csoportos felujitó vágás, a szálaló vágásos haszonfagazdaság, a különféle pásztás és szegélyvágások és számos átmeneti alakjuk. Ily okfejtés alapján nevezte a Wagner-féle vágás ismertetője is azt pásztás fokozatos felujitó vágásnak, ami tényleg hosszadalmas, de megfelel a fenti módszertani felfogásnak, amelytől eltérni nem kivánt.

Szerk.